

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHỨNG QUỐC HOA KỲ
PHÒNG THÔNG TIN - VĂN HÓA

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh
Hà Nội, Việt Nam
Điện thoại: 84-4-831-4580 -- Fax: 84-4-831-4601

TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ CỦA BỘ NGOẠI GIAO HOA KỲ
CÁC VẤN ĐỀ DÂN CHỦ, THÁNG 3/2002
GIÁO DỤC NHÂN QUYỀN

GIÁO DỤC NHÂN QUYỀN Ở NHỮNG NƯỚC ĐA DẠNG, ĐANG PHÁT TRIỂN.
VÍ DỤ MINH HOẠ - NAM PHI
David Pitts

Trong bài viết phỏng theo một bài báo được viết cho tạp chí International Review of Education, (ấn phẩm về Giáo dục Nhân quyền Đặc biệt, 2002), bà Felisa Tibbitts, Giám đốc Hiệp hội Giáo dục Nhân quyền (HREA) xem xét việc làm như thế nào chúng ta có thể tăng cường tính hiệu quả của giáo dục nhân quyền. Bà trình bày ba mô hình giáo dục nhân quyền đang hoạt động: Mô hình Giá trị và Nhận thức, Mô hình Trách nhiệm và Mô hình Chuyển đổi. Mỗi mô hình được phân tích dựa trên các nhóm đối tượng của chúng, mục tiêu đối với người học và đóng góp đối với sự chuyển biến xã hội. Bà Tibbitts kết luận bằng việc phác thảo những cách thức để lĩnh vực này được phát triển, chuyên môn hóa và công nhận hơn nữa.

Theo Michelle Parlevliet, một chuyên gia về nhân quyền và giải quyết xung đột tại Trung tâm Giải quyết Xung đột, một trong những tổ chức phi chính phủ hàng đầu ở Nam Phi, có trụ sở tại Cape Town ở tỉnh Western Cape, thì giáo dục nhân quyền muốn có hiệu quả phải là một bộ phận trong một chương trình tổng thể bao gồm giải quyết xung đột và thúc đẩy sự khoan dung, đặc biệt là ở các nước đa dạng như Nam Phi.

Bà Parlevliet nói, trong thực tế, "Bạn không thể chỉ giải thích các nguyên tắc về nhân quyền và hy vọng mọi người chấp nhận các nguyên tắc đó. Bạn phải gắn chúng với các nền văn hóa địa phương và cách thức để các nguyên tắc đó mang lại sự thống nhất, bình đẳng và khoan dung hơn giữa những người có xuất thân và lợi ích khác nhau. "Nhân quyền và giải quyết xung đột liên quan với nhau", bà nói thêm. "Trước mắt, xung đột bạo lực và có tính huỷ diệt dẫn đến các vụ vi phạm nhân quyền. Về lâu dài, việc kiên quyết bác bỏ nhân quyền có thể dẫn đến xung đột. Đó là mối quan hệ trực tiếp".

Trong bối cảnh Nam Phi vấn đề này diễn ra thế nào? Bà Parlevliet lấy ví dụ về việc những người nước ngoài sống trong khu vực dành cho người da màu ở ngoại ô Cape Town gần đây đã bị những cư dân sống lâu năm ở đó đuổi ra khỏi nhà. Bà nói, "Đây là một ví dụ điển hình về mối quan hệ giữa giáo dục nhân

quyền với giải quyết xung đột". Đó không chỉ là vấn đề giáo dục mọi người về quyền lợi của họ mà còn tiến hành những bước đi tích cực để giải quyết xung đột trực tiếp dẫn đến lạm dụng quyền lợi. Giáo dục nhân quyền không được tách biệt mà phải áp dụng trực tiếp vào môi trường địa phương. Bà lưu ý, đặc biệt là ở các nước đang phát triển, có những khó khăn và những lợi ích xung đột thực sự dẫn đến lạm dụng các quyền con người.

Bà Parlevliet nói tiếp, giáo dục nhân quyền không có hiệu quả trong những cộng đồng có xung đột trừ khi nó là một phần trong một biện pháp toàn diện. "Thực ra, việc giáo dục như vậy có thể có tác động ngược lại, dẫn đến xung đột lớn hơn nếu người dân biết đến những quyền của họ đã không được thực hiện. Về khía cạnh này, việc giáo dục nhân quyền có thể làm tăng khả năng xung đột". Bà nói thêm, nếu hiểu theo cách này, thì "giáo dục nhân quyền và giải quyết xung đột có liên quan với nhau", đặc biệt quan trọng trong các khu dành cho người da màu nơi diễn ra nhiều xung đột" liên quan đến các vấn đề phát triển".

Bà Parlevliet cho rằng "Thông qua việc liên kết giáo dục nhân quyền với giải quyết xung đột, chúng ta cũng có thể tiến tới giải quyết những nguyên nhân có tính cơ cấu gây ra xung đột và xây dựng mối quan hệ giữa các đảng phái". Bà nói rằng "xung đột giữa các bang ở châu Phi cho thấy cần phải xem xét cả hai vấn đề trên nếu chúng ta muốn giải quyết xung đột một cách có hiệu quả". Bà nói thêm, điều quan trọng là phải tăng thêm quyền lực cho các địa phương, "để giúp các cộng đồng địa phương biết được họ nên làm gì để giải quyết những khó khăn của chính mình và thực hiện các quyền lợi của họ".

Bà Parlevliet đã tiến hành các khóa hội thảo đào tạo về nhân quyền và giải quyết xung đột ở Nam Phi và các nước châu Phi khác ngay sau khi tham gia *Trung tâm Giải quyết Xung đột* hơn hai năm trước. Trước đó, bà đã cộng tác với *Ủy ban Hòa giải và Sự thật* của nước này. Một số các chương trình khác của Trung tâm là:

- Dự án Trung gian và Dịch vụ Đào tạo, hoạt động với tư cách một tổ chức trung gian độc lập, bên thứ ba hoặc tổ chức có vai trò thúc đẩy theo yêu cầu của các bên xung đột. Tổ chức này hoạt động chủ yếu ở các tỉnh Western Cape và Free State.
- Dự án Quản lý Cao cấp đào tạo cho các quan chức chính phủ cấp cao từ tất cả mọi nơi ở Nam và Trung Phi nhằm giải quyết xung đột trong và giữa các bang.
- Chương trình Đào tạo Cảnh sát nhằm đào tạo cảnh sát ở Nam Phi, Zimbabwe và Namibia về giải quyết xung đột, sự đa dạng về văn hóa và ngôn ngữ trong bối cảnh tôn trọng nhân quyền và
- Dự án Chuyển hóa Nhà tù đào tạo các nhân viên quản giáo và tù nhân về các phương pháp giải quyết xung đột không dùng vũ lực.

Trung tâm Giải quyết Xung đột do Trường Đại học Cape Town thành lập năm 1968 là một tổ chức độc lập, phi lợi nhuận. Mặc dù đóng ở Western Cape, nhưng để thực thi nhiệm vụ của mình, tổ chức này hoạt động trên cả nước và ở nhiều nơi khác trên lục địa này, đặc biệt là ở Nam và Trung Phi. Các nhà tài trợ của tổ chức bao gồm Quỹ Ford, Quỹ MacArthur, nhiều nguồn tài trợ lớn ở Tây Âu và Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID).

Dân chủ cho Tất cả là một chương trình do *Trung tâm Nghiên cứu Pháp lý Xã hội*, trường Đại học Natal, tỉnh KwaZulu Nata của Nam Phi xây dựng năm 1994. Ông Bheki Gumede, điều phối viên chương trình nhất trí với ý kiến của ông Michelle Parlevliet cho rằng việc giáo dục nhân quyền phải căn cứ vào thực tiễn, đặc biệt là ở thế giới đang phát triển. *Dân chủ cho Tất cả* là một trong những tổ chức hàng đầu tích cực lập ra chương trình giảng dạy về giáo dục nhân quyền cho các trường công lập ở Nam Phi.

Ông Gumede nói "Hiện chương trình này là một phần của chương trình giáo dục quốc gia về Pháp luật, Nhân quyền và Dân chủ nhằm nuôi dưỡng một nền văn hóa dân chủ và nhân quyền trong nước, là một nỗ lực đặc biệt quan trọng trong một nền dân chủ mới như Nam Phi". Tổ chức Dân chủ cho Tất cả có ba vai trò:

- Xây dựng tài liệu về dân chủ và nhân quyền cho giáo viên và học sinh phù hợp với hệ thống giáo dục mới dựa trên kết quả. Nỗ lực này hiện đang được thực hiện - tài liệu cho lớp 7 đã được hoàn tất.
- Phối hợp các chương trình đào tạo giáo viên về giáo dục dân chủ và nhân quyền. Công tác này đang tiến hành trên cả nước cùng với các giáo viên đang giảng dạy và giáo sinh.
- Cùng với các cơ quan xây dựng tiêu chuẩn tham gia phát triển và đăng ký năng lực giáo dục dân chủ và nhân quyền với Cơ quan Tiêu chuẩn Nam Phi.

Ông Gumede nói "Nỗ lực có tính thực tiễn này là cần thiết, có nghĩa là bạn phải xem xét đến hoàn cảnh của nhiều trẻ em khi đến trường". Chẳng hạn như, "nhiều trẻ em phải nhịn đói đi học và gặp phải tất cả các loại vấn đề trong gia đình và cộng đồng. Nhiều trường học, giáo viên thường phải đóng nhiều vai trò - là phụ huynh thay thế. Tài liệu [giáo dục nhân quyền] phải tính đến những thực tế hàng ngày này".

Ông Gumede cũng nói rằng, theo ông, tài liệu về giáo dục dân chủ và nhân quyền muốn có hiệu quả phải được đưa vào toàn bộ chương trình giảng dạy ở trường chứ không nên giới hạn riêng cho một bộ môn cụ thể nào". Bên cạnh các công việc giành cho các trường học, Tổ chức *Dân chủ cho Tất cả* còn tổ chức các cuộc hội thảo cho cộng đồng sử dụng hình thức "đóng kịch, các phiên tòa xét xử thử và bàn bạc giải quyết" để minh họa các tình huống cụ thể mà công dân gặp phải ở nước Nam Phi dân chủ mới".

Ông Gumede nói tiếp, sự nhấn mạnh vào việc phát triển các kỹ năng tư duy phê phán, tranh cãi và lý giải nhằm "khuyến khích sự tham gia của nhân dân, thực hiện dân chủ, cam kết và nhân quyền". Đặc trưng trong những tài liệu có tính tương hỗ được xây dựng là "Trò chơi Thách thức Dân chủ", trắc nghiệm sự hiểu biết về Luật Nhân quyền và Hiến pháp của Nam Phi. Việc áp dụng trò chơi này khuyến khích người tham gia "đối mặt với thách thức và tìm xem họ dân chủ như thế nào".

Dân chủ cho Tất cả là sự phát triển của một chương trình phổ biến được biết đến với tên gọi "Luật đường phố" - một chương trình giáo dục về luật pháp, chính trị và nhân quyền. Bên cạnh việc xây dựng các chương trình giáo dục về dân chủ và nhân quyền và tổ chức các cuộc hội thảo cho cộng đồng, Dân chủ cho Tất cả còn xuất bản tạp chí Theo dõi Dân chủ ra hàng tháng, các bài báo đăng trong tạp chí này chủ yếu là về việc giáo dục dân chủ và nhân quyền và sự tham gia của người dân. Năm 1995, ông Gumede tham gia tổ chức Dân chủ cho Tất cả với tư cách là một tình nguyện viên. Ông nhấn mạnh rằng giáo dục

nhân quyền, thực ra là tất cả hoạt động giáo dục ở thế giới đang phát triển, phải căn cứ vào môi trường thực tế mà sinh viên và cha mẹ họ sinh sống.

Trung tâm Nghiên cứu Pháp luật - Xã hội của trường Đại học Natal (Durban) thuộc tỉnh KwaZulu Natal là văn phòng quốc gia về chương trình *Dân chủ cho Tất cả*. Văn phòng này có các điều phối viên ở các trường đại học trên toàn Nam Phi. Hiện có 7 văn phòng Dân chủ cho Tất cả ở cấp tỉnh như Eastern Cape, Western Cape, Free State, Gauteng, North West, Mpumalanga và tỉnh Northern. Chương trình Dân chủ cho Tất cả chủ yếu do USAID tài trợ.

Toàn văn bằng tiếng Anh có trên Internet tại:

<http://usinfo.state.gov/journals/itdhr/0302/ijde/pitts1.htm>